

Скляренко Н. В.

кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри дизайну Луцького національного
технічного університету

ДИЗАЙН И АНАЛІЗ: ОСОБЛИВОСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ У СУЧАСНІЙ ДИЗАЙН-ОСВІТІ

Анотація. У статті розглянуто співвідношення сутності понять дизайну і аналізу у сучасній дизайн-освіті. Досліджено моделі дизайну та їх відмінності, окреслено тенденції розвитку освітнього процесу у дизайні.

Ключові слова: дизайн, аналіз, дизайнерська освіта, моделі дизайну.

Аннотация. Скляренко Н. Дизайн и анализ: особенности соотношения в современном дизайн-образовании. В статье рассмотрено соотношение сущности понятий дизайна и анализа в современном дизайнерском образовании. Исследованы модели дизайна и их отличия, намечены тенденции развития образовательного процесса в дизайне.

Ключевые слова: дизайн, анализ, дизайнерское образование, модели дизайна.

Annotation. Sklyarenko Natalia. Design and analysis: features of correlation in modern design-education. In the article correlation of essence from a design concepts and analysis is considered in modern designer education. The models of design and their difference are investigational; the progress trends of educational process are planned in a design.

Keywords: design, analysis, designer education, models of design.

Постановка проблеми. Все нове, що розробляє і реалізує людина, використовує суспільство. Тому розвиток інтелектуальних здібностей кожної окремої людини важливий для країни і для цивілізації в цілому. Основний внесок в інтелектуальний і творчий розвиток особистості дає система освіти. На жаль, її основою виступає аналіз та аргументація, що формує традиції західного мислення. Сучасна школа далеко не завжди здатна навчити мислити нестандартно, креативно, закласти основи творчого мислення. Екзамени перевіряють не здатність мислити або в кращому випадку збирати і аналізувати вже готові факти, а майже виключно вміння «зубрити». Дизайнерський підхід до творчого мислення немає відповідної ваги у навчанні. Отже, формування творчого мислення – це один із ключових компонентів дизайн-освіти, що зумовлює необхідність усвідомлення його домінуючої ролі як основної тенденції розвитку освітнього процесу у сучасному дизайні. Важливим у цьому напрямку є питання виявлення співвідношення сутності понять дизайн та аналіз, що окреслює актуальність обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Робота виконана у рамках тематики наукових досліджень кафедри дизайну ЛНТУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні проблеми дизайн-освіти є предметом різнобічного дослідження науковців. Зокрема, О.Генісаретський визначає методологічні та гуманітарно-художні проблеми дизайну, Є.Лазарев розглядає дизайн як техніко-естетичну систему, В.Сидоренко як проектну культуру та естетику дизайнерської творчості [4], В.Даниленко створює концепцію національно орієнтованого дизайну. Проблеми історичного і сучасного досвіду дизайн-освіти в Україні та за кордоном досліджували О.Боднар, О.Бойчук, В.Глазичев, А.Діжур, С.Мигаль, П.Татіївський, О.Хмельовський, Л.Холмянський, А.Чебикін, М.Яковлев та ін.

Проте у галузі сучасної дизайнерської освіти подальшої розробки потребує психологічна сторона та організаційні аспекти підготовки фахівців. Дизайн-процес вимагає врахування психологічних основ творчого мислення, якому на сьогодні в дизайн-освіті варто приділяти більшу увагу. В цьому контексті вагомими є дослідження у галузі психології творчості (Е. де Боно [1], Т.Фолконара [5], Г.Альтшуллера, Г.Іванова [2], М.Меєровича [3] та ін.).

Недостатньо вивченими залишаються можливості інтеграції загальнохудожніх та професійно-орієнтованих знань у формуванні цілісної системи дизайн-освіти, що повинна ґрунтуватися на розвитку творчого мислення студентів. Отже, постає необхідність розв'язання наукової проблеми щодо співвідношення аналітичного і творчого компонентів освітнього процесу, розробки психологічно-організаційних засад, пов'язаних з подальшим розвитком дизайн-освіти в Україні.

Мета роботи. Метою дослідження є визначення співвідношення сутності понять дизайну та аналізу

Надійшла до редакції 04.04.2011

у сучасній дизайн-освіті. Завданнями роботи є:
1) співставлення змістів дизайну та аналізу;
2) виявлення особливостей двох моделей дизайну в контексті сучасної дизайн-освіти.

Виклад основного матеріалу. Ефективне використання творчого мислення вимагає дизайнерського бачення. Проте ужитті частіше зустрічаються два поняття: дизайн і аналіз. Аналіз – це традиційний метод здобуття знань, характерний для національної системи освіти. Знання, які дає сучасна система освіти, засновані на фактах та інформації. Данні – це маса фактів без якої інтерпретації. Інформація – це поєднання даних і аналізу. Здатність знайти, вилучити і використати для своїх цілей потрібну інформацію у потрібний час, перетворює інформацію в знання. Щоб зрозуміти інформацію або ситуацію, потрібно її проаналізувати [3, с. 284]. Більшість загальнохудожніх та професійно-орієнтованих дисциплін базуються на аналізі, за допомогою якого розбивається проблема на маленькі частини (складові), з якими можна працювати, формувати загальні положення, висновки. Отже, здійснюється аналіз реального матеріалу без створення нових образів. І навчальні дисципліни не сприймаються у взаємодії.

Кожного разу, коли стандартні дії виявляються неефективними, виникає потреба у дизайні. Значення слова «дизайн» поширюється на будь-які ситуації, де поєднання декількох елементів повинно призвести до нового погляду на об'єкти або середовище. Дизайн потрібно розуміти значно ширше, ніж просте складання елементів. Дизайн – це основа дії [1, с. 94-98]. Дизайн, як і дія, завжди має мету. Метою (продуктом) дизайну є ідея або концепція. Проблемаю дизайнера стає саме неможливість вийти із рамок звичних поглядів, стандартного мислення, в яких переважно функціонує сучасна система освіти.

Творчість дозволяє заглянути у те середовище, де людина буде жити і працювати у майбутньому. Розробка стратегії, можливостей і варіантів – частина творчого процесу, каркас якого утворюють інформація і логіка. Дизайн потребує творчих зусиль, щоб запропонувати можливі ідеї, концепції і змінити існуюче сприйняття. Отже, дизайн спрямований на майбутнє, що повинно стати основною тенденцією розвитку дизайн-освіти.

Створення концепцій відкриває новий погляд на світ і на доступну інформацію. Такий спосіб навчання можна назвати «активним», на відміну від пасивного сприйняття інформації. Дизайн змушує спроектувати нові альтернативи, застосувавши для цього творчі зусилля [1, с. 159-181]. Це можна зробити розширивши кордони ситуації, вводячи у неї нові фактори, змінивши систему цінностей, запросивши до співпраці інших людей. Дизайнерський підхід означає відмову сприймати ситуацію як даність.

Аналіз прагне виявити існуючі відношення між елементами, а дизайн прагне встановити між елементами нові відношення – такі, які ніколи раніше не існували (запропонувати нові концепції). Аналіз не здатний дати нову концепцію на основі вивчення існуючих взаємозв'язків. Дизайн дозволяє підходити

до питання (проблеми) з різних сторін. Усі сфери діяльності людини потребують творчого підходу, створення гіпотез.

Дизайн виступає також гарним способом розв'язання спірних питань. Він дозволяє спроектувати рішення, що враховує інтереси обох сторін, і передбачити запасні варіанти. Наприклад, законодавство окремих штатів США передбачає цікавий спосіб розв'язання конфліктів [1, с. 97]. На жаль, він рідко використовується на практиці. Зазвичай у конфліктній ситуації обидві сторони починають з крайніх позицій, знаючи, що поступово потрібно уступати, щоб прийти до якогось компромісного варіанту. При альтернативному способі розв'язання конфліктів сторони взагалі не зустрічаються в суді. Кожна з сторін «проекує» «розумне» рішення. Обидва проекти представляються на розгляд судді. Супротивники самі прагнуть розробити «розумне» рішення. У цьому випадку всі зусилля спрямовані не на боротьбу, а на дизайн – на творення. Такий підхід може бути використаний і у процесі навчання.

На основі дослідження різноманітних дизайн-проектів можна виділити дві моделі дизайну, що засвідчують різні сторони дизайн-процесу.

1) Звичайна модель дизайну полягає у тому, щоб зібрати в одне ціле всі вимоги і потім прагнути знайти рішення, яке вписалося б у ці вимоги, як у матрицю. Наприклад, при проектуванні інтер'єра дизайнера цікавлять наступні параметри: кольорова гама, кількість людей, що проживають, площа приміщення, ергономічність і функціональність, економічність питання, матеріали і технологія, особливі вимоги споживачів. Проектант буде прагнути, щоб його інтер'єр добре вписався у цей «шаблон». Результат буде задовільним, але не буде вражати увагу. Новий інтер'єр стане покращеним варіантом попередніх пошуків, отриманих у результаті складання вже відомих концепцій.

2) Друга модель (творча) базується на основі висування незалежних, самостійних концепцій. Після того, як ці концепції сформовані, до них потрібно буде застосувати вимоги дизайну. У даному випадку ці вимоги виступають у ролі різця, за допомогою якого дизайнер «обробляє» концепцію, надає їй потрібну форму. Друга модель пов'язана з великим ризиком, але дає більше шансів створити дещо дійсно нове.

Архітектор може поставити собі за мету спроектувати будівлю, в якій були б враховані всі норми: площа, освітленість, комунікації, енергоекономічність, привабливий вигляд, інформаційне обслуговування і т.д. У результаті він створює проект, який відповідає всім цим вимогам. Дизайнер обирає в якості вихідного положення основну вимогу (наприклад, красу форми або максимальний робочий простір) і потім розробляє концепцію, що максимально її враховує. Після досягнення цієї мети, дизайнер переходить до розв'язання другої частини завдання – як вписати всі інші вимоги у головну ідею.

Отже, виникає суперечність між захопленням аналізом і потребою у дизайнерському підході,

який неможливий без навичок творчого мислення. Традиційне навчання не спрямоване на придбання досвіду творчої діяльності, що не дозволяє людині ефективно вирішувати особисті та професійні проблеми реального життя. Аналіз співвідношення сутності дизайну та аналізу засвідчують необхідність створення інноваційного типу навчання, який стимулює активну реакцію на проблемні ситуації, що виникають як перед особою, так і перед суспільством. Для формування ефективного процесу дизайн-освіти у швидко змінному світі необхідно сформулювати новий тип мислення, в якому б гармонійно поєднувалися логічний компонент і творчий з дизайн-практикою.

Висновки. Дизайнерський підхід до творчого мислення означає формування нешаблонної ситуації, свідомо змінюючи її межі і складові. Існує дві моделі дизайну: звичайна – пошук рішення на основі аналізу вимог проекту (характерний для сучасної дизайн-освіти), творча – розробка концепції, що корегується висунутими вимогами. Дизайн-освіта повинна не завантажувати пам'ять великою кількістю знань, а навчити студентів творчо працювати і подати програму грамотного поєднання інтелекту, емоцій та практики.

Подальший напрямок дослідження. Подальшим напрямком дослідження стане вивчення стадій та особливостей творчого процесу у сфері дизайну та їх роль і значення у формуванні питань методології дизайну.

Література:

1. Боно Э. Серьезное творческое мышление [Текст] / Эдвард де Боно // Пер. с англ. Д. Я. Онацкая. – Мн.: ООО «Попурри», 2005. – 416 с.
2. Иванов Г.И. Формулы творчества, или Как научиться изобретать: Книга для учащихся старших классов [Текст] / Иванов Геннадий Иванович. – М.: Просвещение, 1994. – 208 с.
3. Меерович М.И. Теории решения изобретательских задач [Текст] / М.И. Меерович, Л.И. Шрагина. – Минск : Харвест, 2003. – 428, [4] с.
4. Сидоренко В.Ф. Дизайнерские методы познания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sreda.boom.ru>.
5. Фолконар Т. Творческий интеллект и самоосвобождение: Корзыбский, неаристотелевское мышление и Восточное осознание [Текст] / Тед Фолконар. – М. : «КСП+», 2003. – 208 с.